

ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของ  
ช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย  
Social capital for the knowledge management to preserve local culture of the  
Tai-Yuan culture region, Lanna people, Wiang Chai Subdistrict,  
Wiang Chai District, Chiang Rai Province

พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์

Pongsak Phetsatit

คณะรัฐศาสตร์/หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน,  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Political Science/Master of Public Administration Program Department of Public and Private  
Management, North Bangkok University

pongsak.ph@northbkk.ac.th

ณัฐพันธ์ ดูขั่ง

Natthaphan Dukhueng

คณะรัฐศาสตร์/หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง,  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Political Science/Bachelor of Political Science Program Department of Politics and Administration,  
North Bangkok University

natthaphan.du@northbkk.ac.th

ปณพร ชมภูผิว

Pannaporn Chompoopiew

Faculty of Political Science/North Bangkok University

pannaporn.ch@northbkk.ac.th

สมศักดิ์ คงเที่ยง

Somsak Kongtieng

Faculty of Education/North Bangkok Universityสมศักดิ์ คงเที่ยง

Somsak.ko@northbkk.ac.th

Received: 29 Apr 2024

Revised: 26 Nov 2024

Accepted: 18 Dec 2024

## บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามสะดวก กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบความอิ่มตัวของข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพทั่วไปของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา พบว่า เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา มีการจัดการ ดังนี้ (1) การจัดการพื้นที่ มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ และลานช่วงวัฒนธรรมสำหรับสอนศิลปะการแสดง (2) การบริหารจัดการ มีโครงสร้างที่เป็นทางการ และ (3) งบประมาณ มาจากการออกงานแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ และ 2) ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น พบว่า (1) ทุนมนุษย์ อันได้แก่ ผู้นำและแกนนำ (2) ระบบความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของจิตสำนึกร่วม ห่วงเห่น และ (3) องค์กรชุมชนและองค์กรภาครัฐ ทุนทางสังคมดังกล่าวร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ 4 กระบวนการ อันได้แก่ (1) การสร้างความรู้ มีการทบทวนองค์ความรู้ โดยผู้นำและแกนนำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรภายนอก สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิม (2) การจัดเก็บความรู้ โดยเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล ระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ลายลักษณ์อักษรและจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ (3) การแบ่งปันความรู้ มีการสร้างจิตสำนึก ความห่วงเห่น ในความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นถิ่น ให้เกิดขึ้นแก่แกนนำเยาวชน และนำไปสู่การแบ่งปันแก่สาธารณะ ด้วยการไปแสดงและสอนตามสถานที่ต่างๆ และเปิดสอนให้แก่ผู้สนใจทั่วไป และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้นำร่วมกับแกนนำเยาวชน และองค์กรชุมชน เพื่อต่อยอด ดัดแปลงองค์ความรู้ เช่น การฟ้อนต่างๆ มาประกอบทำเดินในการออกกำลังกาย เป็นต้น

**คำหลัก:** ทุนทางสังคม, การจัดการความรู้, อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น

## Abstract

This study social capital for the knowledge management to preserve local culture of the Tai-Yuan culture region, Lanna people, Wiang Chai Subdistrict, Wiang Chai District, Chiang Rai Province, the qualitative study, 18 in-depth interviewing key informants by convenience Sampling with **data saturation** in sample size. The instrument data was Semi –Structured interview, descriptive analytics. There are objectives: 1) To study the current conditions and social capital for the knowledge management to preserve local culture of the Tai-Yuan culture region, Lanna people, Wiang Chai Subdistrict, Wiang Chai District, Chiang Rai Province

The results of the study revealed that 1) The general conditions of the Tai-Yuan cultural region Lanna people found it to be a learning source Lanna folk culture, the management was as follows: (1) area management a museum was established and a cultural square for teaching performing arts

(2) management there is a formal structure and (3) budget comes from exhibitions in various places and 2) social capital in knowledge management to preserve local culture found that (1) human capital including leaders and mainstays (2) relationship system based on collective consciousness and cherish; and (3) community organization and government organization, social capital works together to preserve local culture through four knowledge management processes, including (1) knowledge creation there is a review of knowledge. by leaders and mainstays, there is an exchange of knowledge with outside organizations, create new knowledge that expand on previous knowledge. (2) Knowledge storage by keeping knowledge within the person, computer database system writing and establishing a museum (3) sharing knowledge there is collective consciousness and cherish of the identity of the local culture to happen to youth mainstays and leads to sharing with the public by performing and teaching in various places and open for teaching to the general people and (4) application of knowledge the knowledge and experiences of leaders with youth mainstays and community organization to expand and adapt knowledge such as various dances to incorporate dance moves into exercise, etc.

**Keywords:** Social capital, knowledge management, local culture preservation

## บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางวิวัฒนาการด้านต่าง ๆ ไปมากจนทำให้ผู้นำองค์กรหรือนักพัฒนาต้องเป็นคนหูตากว้างไกล โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องรู้และปรับเปลี่ยนแนวคิดให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทต่อสังคมองค์ความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้พร้อมก้าวทันโลกและก้าวทันเศรษฐกิจ ฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็งต้องขับเคลื่อนด้วย “ความรู้” ความรู้จึงมีอำนาจและมีพลังอยู่ในตัวเองสถานการณ์ความรู้ที่มีอยู่ในสังคมไทย พบว่า ความรู้มีอยู่มากมายในตำราและในห้องสมุด แต่กลับนำมาใช้ประโยชน์ได้น้อย เพราะตำราเหล่านั้นอาจจะไม่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเชิงรูปธรรม หรืออีกด้านหนึ่ง ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นคนเก่ง คนมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญกลับไม่มีโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลอื่นๆ ได้ การที่มีความรู้และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ โดยการนำความรู้มาจัดระบบพร้อมที่จะถ่ายทอดนำไปใช้ประโยชน์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น เราเรียกว่า “การจัดการความรู้” (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมพัฒนาชุมชน, 2559)

ทุนทางสังคมเป็นเครือข่ายที่มีพลังในการขับเคลื่อนองค์กรในชุมชนที่มุ่งทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้รับประโยชน์ ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปสู่กระบวนการจัดการความรู้ นอกจากนี้ ในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ยังเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่องค์กรทุกองค์กร ตลอดจนบุคคลแต่ละคนจะต้องมี เพราะความรู้ความสามารถเป็นพลังสำคัญของการพัฒนาในยุคเศรษฐกิจ ดังนั้น องค์กรทุกองค์กรจึงมุ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มความรู้แก่บุคลากรมาร่วมเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล และความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง ซึ่งความรู้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้เด่นชัด เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการอยู่ในตำรา คู่มือปฏิบัติงาน และ 2) ความรู้ซ่อนเร้น เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา โดยผ่านกระบวนการหนึ่งที่เรียกว่า “กระบวนการจัดการความรู้” (knowledge management) ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นเรื่องที่ต้ององค์กรทุกองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญ

(ประพันธ์ นีกรระโท, 2557) และจากสภาพการทำงานในยุคต่อจากนี้ใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบเอกสารแบบอิเล็กทรอนิกส์ มาประยุกต์ใช้กับงานต่าง ๆ เพราะฉะนั้น การดำเนินการภายในองค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ยีน ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย, 2548)

การที่องค์กรชุมชนมีทุนทางสังคมย่อมจะเกื้อกูลต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นรวมทั้งการจัดการความรู้ด้วย เพราะทุนทางสังคมเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างทุนทางปัญญาหรือความรู้ (Adler & Kwon, 2002) จะเห็นได้ว่า ทุนทางสังคมเป็นต้นทุนที่สำคัญและคอยขับเคลื่อนสังคมที่ก่อให้เกิดการพึ่งตนเองและความเข้มแข็งขององค์กร ทั้งนี้ เพราะความร่วมมือร่วมใจ

ของคน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคน องค์กรหรือสถาบัน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความหวงแหน เป็นเจ้าของร่วมกัน ทุนทางสังคมเป็นเสมือนสมบัติสาธารณะในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลาที่สำคัญทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ยิ่งใช้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้องค์กรหรือท้องถิ่นอยู่เย็นเป็นสุข เพราะสมาชิกต่างมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น และ สภาพปัญหาที่ช่วงวัฒนธรรมกำลังประสบอยู่ คือ การขาดงบประมาณและขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรชุมชนที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรม หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น สามารถใช้ผลการวิจัยไปขยายผลในการวางแผนการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น
2. ผู้บริหารชุมชน/ผู้บริหารองค์กรชุมชนที่ดำเนินการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทราบแนวทางการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการความรู้ เพื่อการถ่ายทอด ต่อยอด และดำรงอยู่ ขององค์ความรู้

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้บริหารช่วงวัฒนธรรม 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ชาวบ้าน 10 คน บุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับช่วงวัฒนธรรม 4 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในบางประเด็นและพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้ศึกษาไม่ได้สัมภาษณ์เพียงประเด็นที่ระบุไว้ แต่จะสัมภาษณ์ข้อมูลในด้านอื่น ๆ ด้วย

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการเก็บข้อมูลจะแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพพื้นที่ทางสังคม จากนั้นจะเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจากการได้เข้าไปศึกษาในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้มีความคุ้นเคยกับบุคคลอื่นๆ ในตลาดน้ำในระดับหนึ่ง และทุกคนได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวม ข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตปรากฏการณ์และการ สัมภาษณ์แบบเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมาย การเก็บข้อมูล ในขั้นนี้ถ้าหากข้อมูลที่ได้มายังไม่เพียงพอ หรือยังไม่ สามารถตอบคำถามได้ครอบคลุม ผู้วิจัยจะศึกษาเพิ่มเติมจนเพียงพอต่อความต้องการ และผู้วิจัยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการจัดบันทึกและ ตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้วิธีการ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ที่ได้รับการยอมรับถึงความน่าเชื่อถือ

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจัดกระทำกับข้อมูล (Data Processing) เริ่มด้วยการจัดระบบข้อมูล แยกประเภทข้อมูล ตามประเด็นที่ศึกษา และทำความเข้าใจกับความหลากหลาย ตลอดจนความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา จากนั้น วิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ โดยผู้วิจัยได้จัดกระทำกับข้อมูลพร้อมๆ กันไป ตลอดระยะการดำเนินการวิจัย คือ ในแต่ละครั้งหลังจากที่เก็บข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะบันทึกอย่างละเอียดจากข้อมูลที่ได้ในประเด็นต่าง ๆ ได้ ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำมาจัดระบบข้อมูล แยกเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของช่วงวัฒนธรรมและทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

### ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

#### การจัดพื้นที่

พื้นที่ในบริเวณของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยพื้นที่ที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วยหอวัฒนธรรมและหอขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตด้วยกิจกรรมและรูปแบบการนำเสนอ วัฒนธรรมไทยวนหรือพื้นเมืองล้านนา ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ศิลปหัตถกรรมและการแสดงทางวัฒนธรรม โดยหอวัฒนธรรมเป็นเรือนยกพื้นสูงมุงหลังคาด้วยฟากและเปลี่ยนแปลงสู่หลังคากระเบื้อง ส่วนพื้นที่ด้านล่างปรับเป็นห้องนอนสำหรับผู้มาเรียนรู้ วัฒนธรรม และต้องการอยู่ค้างคืน ชั้นบนที่จัดแสดงนั้นมีบริเวณการจัดแสดงสองส่วน ได้แก่ ส่วนหมุนเวียนภาพเก่าและผ้าทอมือ สำหรับพื้นที่ที่เป็นช่วงวัฒนธรรม ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนศิลปะการแสดง ทั้งการฟ้อน การตีกลอง และในบางโอกาสยังเป็นบริเวณที่ใช้แสดงเพื่อต้อนรับผู้มาเยือน ช่วงวัฒนธรรม ใช้เป็นสถานที่สำหรับการจัดเก็บเครื่องดนตรีขนาดใหญ่ เครื่องแต่งกายของเหล่านักแสดง

## การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นไปในลักษณะมีโครงสร้างที่เป็นทางการเพราะมีเจ้าหน้าที่ของภาครัฐได้เข้ามาแนะนำ ให้ความรู้ ด้านต่าง ๆ พร้อมกับได้นำโครงการลงมาจัดที่ช่วงวัฒนธรรม การบริหารจัดการของศูนย์มีการดำเนินการเอกเช่นเดียวกับการ ดำเนินการของกลุ่มหรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลเวียงชัย มุ่งมั่นในการให้บริการความรู้แก่ชุมชน พัฒนา องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิทยาการใหม่ๆ เพื่อเปิดวิสัยทัศน์แห่งการเรียนรู้สู่โลกกว้างให้ ประชาชนควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม

พันธกิจ คือ 1) รวบรวมองค์ความรู้อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาพื้นบ้านมีประโยชน์เพื่อให้ชุมชนได้ศึกษาเล่าเรียน 2) พัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่งานอาชีพเพิ่มทุนทางวัฒนธรรมให้มีมูลค่าแก่ประชาชน 3) ให้การศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ พิทักษ์ปกป้องอนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และ 4) สร้างคุณธรรมจริยธรรม สัมมาชีพ ให้มีความบันเทิงใจใน ลานวัฒนธรรมแก่ชุมชนได้รู้จักรากเหง้าของตน มีความทันสมัย ทันโลก ทันความเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่ออนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาให้คงอยู่ 2) เพื่อสนองพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาองค์ความรู้ให้มีการพัฒนาต่อยอด และ 4) เพื่อกระบวนกรเรียนรู้วิถีชีวิตชาติพันธุ์ ของ (บรรพบุรุษ) ผ่านพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัฒนธรรมไถยวนคนเมืองล้านนา

โครงสร้างการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) พ่อครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ เป็นประธาน 2) นายธานินทร์ แก่น จันทรและนาย ศิลปชัย ศรีสุวรรณ เป็นรองประธาน 3) นางพวงเพ็ญ จันมะโน เป็นเหรัญญิก /เลขานุการ และ 4) นางบัวนัส ะ ทะสุวรรณ เป็นผู้ช่วยเหรัญญิก/เลขานุการ

แนวทางแผนการดำเนินงาน ประกอบด้วยแผนงานที่ 1 รักษา สืบทอด ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาตามความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง แผนงานที่ 2 สร้างค่านิยม จิตสำนึกและภูมิปัญญาพื้นบ้าน แผนงานที่ 3 สร้างและพัฒนาศูนย์ วัฒนธรรมล้านนาและเยาวชนสู่ความเป็นเลิศควบคู่ศักยภาพตเวทีตา และ แผนงานที่ 4 นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา มา สร้างเป็นอาชีพเพิ่มคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

งบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ ฯ มาจากการออกงานแสดงตามงานต่าง ๆ เช่น ถนนคนเดิน ถนนคนม่วนสันโค้ง เป็นต้น จะหักส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ เป็นค่าน้ำ ค่าไฟและสำรองไว้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ในปัจจุบันช่วงวัฒนธรรมไท-ญวนคนเมืองล้านนาอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ที่ 173 บ้านชัยนิเวศน์ หมู่ที่ 13 ตำบล เวียงชัย อำเภอ เวียงชัย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57210 เป็นแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา อันได้แก่ การตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนดาบ 12 เล่ม การตีกลองปู่จา หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนาการทำโคมแขวนโคมลอย นาฏศิลป์พื้นบ้าน ล้านนาฟ้อน สาวไหม ฟ้อนวิค ฟ้อนเมืองลายเวียงชัย พิธีกรรมความเชื่อ และฟ้อนลายไต ทุก ๆ วันหยุด เด็ก ๆ จากตำบลเวียงชัย และพื้นที่ใกล้เคียง จะมาเรียนศิลปะการฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง และกลองสะบัดชัย กับครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ หรือรุ่นพี่

## ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ทุนทางสังคมในการสร้างความรู้ พบว่า มีการทบทวนองค์ความรู้ อันได้แก่ การดักกลองสะบัดชัย การฟ้อนดาบ 12 เล่ม การดักกลองปู่จา หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนา การทำโคมแขวนโคมลอย นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนวึก ฟ้อนเมืองลายเวียงชัย โดยมีผู้นำช่วง คือ พ่อครูมานิตย์ เจริญเกษมทรัพย์ ร่วมกับแกนนำ ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นพี่และชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและมีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิม เช่น การพัฒนา รูปแบบการทำโคมแขวนโคมลอย การดัดแปลงการฟ้อนเมืองลายเวียงชัยเพื่อการออกกกำลังกาย เป็นต้น

ทุนทางสังคมในการจัดเก็บความรู้ พบว่า มีวิธีการจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล คือ ผู้นำช่วงและแกนนำเป็นหลัก นอกจากนี้ยังจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ จัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์บริเวณภายในช่วงวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งศึกษาสำหรับผู้สนใจ นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ จากภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานและทำวิจัยได้จัดเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นกัน

ทุนทางสังคมในการแบ่งปันความรู้ พบว่า เริ่มจากแนวคิดที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นของผู้บริหารช่วง นำไปสู่แนวคิดที่จะส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมกันและหวงแหนในความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้เกิดขึ้นแก่แกนนำ และนำไปสู่การแบ่งปันแก่สาธารณะ ด้วยการไปแสดงในสถานที่ต่างๆ หรือเปิดสอนแก่เยาวชนหรือผู้สนใจทั่วไปเข้ามาเรียนรู้ หรือไปสอนตามสถานศึกษาต่างๆ

ทุนทางสังคมในการประยุกต์ใช้ความรู้ พบว่า มีวิธีการนำความรู้จากประสบการณ์ของผู้นำช่วงเป็นหลัก มีการประยุกต์องค์ความรู้เดิมร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ เช่น หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนาการทำโคมแขวนโคมลอย และการฟ้อนต่างๆ เพื่อประกอบทำเต็นในการออกกกำลังกาย

สรุปทุนทางสังคมในการจัดการความรู้ของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีการดึงทุนทางสังคมซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีในตัวบุคคลคือผู้นำช่วงมาต่อยอด ร่วมกับทุนที่มีอยู่เดิม ทั้งทุนที่เป็นทุนมนุษย์ คือ แกนนำ ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ต่อยอดระบบความสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ขับเคลื่อนการจัดการความรู้ผ่านระบบความสัมพันธ์ของทุนมนุษย์ที่มีจิตสำนึกหวงแหน อนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมพื้นถิ่น ให้คงอยู่และแพร่หลายในวงกว้าง

## สรุปผล

สภาพทั่วไปของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

- 1) การจัดพื้นที่ ประกอบด้วย (1) พื้นที่ที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วยหอวัฒนธรรมและหอขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตด้วยกิจกรรมและรูปแบบการนำเสนอวัฒนธรรมไท-ญวนหรือพื้นเมืองล้านนาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ศิลปะหัตถกรรมและการแสดงทางวัฒนธรรมโดยหอวัฒนธรรม ส่วนพื้นที่ด้านล่างปรับเป็นห้องนอนสำหรับผู้มาเรียนรู้วัฒนธรรม (2) พื้นที่ที่เป็นลานช่วงวัฒนธรรม ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนศิลปะการแสดง
- 2) การบริหารจัดการ มีโครงสร้างที่เป็นทางการ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และโครงสร้างการบริหารจัดการและแนวทางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ ฯ มาจากการออกแสดงตามสถานที่ต่างๆ และ
- 3) ในปัจจุบันช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คน

เมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ที่ 173 บ้านชัยนิเวศน์ หมู่ที่ 13 ตำบล เวียงชัย อำเภอ เวียงชัย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57210 เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา

ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้ มีการจัดการความรู้โดยทุนทางสังคมที่เป็นทุนมนุษย์ กล่าวคือ ผู้นำหรือแกนนำจัดการความรู้ผ่านระบบคิดที่จะอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมพื้นถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในช่วงวัฒนธรรมสำหรับผู้สนใจ และเรียนรู้ร่วมกันกับภาครัฐ และภาคเอกชน มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ร่วมกันกับภาคประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง

#### ข้อค้นพบจากการศึกษา

การสร้างจิตสำนึกร่วมในความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมพื้นถิ่น นำไปสู่ความหวงแหน อนุรักษ์ สืบสาน สิ่งเหล่านี้เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

#### อภิปรายผล

##### สภาพปัจจุบันของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรชุมชนที่มีการจัดการพื้นที่ และ บริหารจัดการด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น มีโครงสร้างการบริหารจัดการ มีแนวทางแผนการดำเนินงานจัดการความรู้ โดยอาศัยผู้นำ โดยที่ผู้นำ แกนนำ ช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรชุมชนที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น มีการจัดการความรู้ โดยอาศัยทุนทางสังคมที่เป็นผู้นำ ทุนทางสังคมที่เป็นระบบความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีจิตสำนึกร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน หวงแหนวัฒนธรรมพื้นถิ่น และทุนทางสังคมที่เป็นทุนภายนอก มีวิธีการสร้างความรู้ โดยผู้นำ แกนนำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอก สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิม โดยจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล ระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ จัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ ส่วนการแบ่งปันความรู้เริ่มจากแนวคิดที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นนำไปสู่แนวคิดที่จะส่งเสริมและสร้างจิตสำนึก ความหวงแหน ในความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นถิ่น ให้เกิดขึ้นแก่แกนนำเยาวชน และนำไปสู่การแบ่งปันแก่สาธารณะ และการประยุกต์ใช้ความรู้ มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เดิมมาต่อยอด ดัดแปลงร่วมกับเครือข่ายและหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศารัตน์ หวานชะเอม และคณะ (2559) เรื่อง การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้มีกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การแสวงหาความรู้ ส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ จากคนในครอบครัว จากการฝากตัวเป็นศิษย์ และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (2) การสร้างความรู้ โดยการพัฒนาสร้างสรรค์ความรู้ จากที่ได้แสวงหาความรู้มาแล้วนำมาผนึกกับความรู้ของตัวเอง ทำให้สร้างสรรค์กลอน เพลงขึ้นมาใหม่ (3) การจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้ไว้ในตัว เก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเก็บไว้ในสื่อเทคโนโลยีในลักษณะเทปเสียง วิดีทัศน์ และ (4) การถ่ายทอดเพลงอีแซว ถ่ายทอดภายในครอบครัวเพลงอีแซว ในระบบการศึกษา นอกกระบวนการศึกษา และตามอัยยาศัย รูปแบบของการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี มี 4 ขั้นตอนคือ (1) การแสวงหาความรู้

(2) การสร้างความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้ และ (4) การถ่ายทอดเพลงอีแซว และ สอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา ศิริวรสกุล และ วัชรินทร์ อินทรหม (2559) เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้ 1) การกำหนดองค์ความรู้ 2) การรวบรวมองค์ความรู้ 3) การตรวจสอบองค์ความรู้ และ 4) การเผยแพร่องค์ความรู้ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้ของตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1) ขาดแหล่งรวบรวมองค์ความรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ 2) การกระจายองค์ความรู้ ยังไม่มีช่องทางการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เหมาะสม หรือมีรูปแบบที่ชัดเจน 3) ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน จากภายนอกเข้าไปช่วยเหลือ หรือนำองค์ความรู้มาพัฒนาอย่างจริงจัง 4) หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะ องค์กระต๊อบท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการองค์ความรู้ 5) การถ่ายทอดองค์ความรู้ยังขึ้นอยู่กับความสนใจเป็นรายบุคคลและการถ่ายทอดผ่านครัวเรือนยังไม่มีการจัดอบรมองค์ความรู้ให้กับลูกหลานหรือผู้ที่สนใจทั่วไป 6) ชุมชนยังขาดการจัดประชุมร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดทิศทางของกลุ่ม และ 7) ขาดการบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรเพื่อแบ่งหน้าที่กันทำการบริหารยังกระจุกตัวอยู่ที่คนบางกลุ่ม

#### ทุนทางสังคมในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

จากผลการศึกษา พบว่า แกนนาวายวชนรุ่นพี่ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่ได้รับการหล่อหลอม ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้ของช่วงวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้ออนุช อนุมวงษ์ และคณะ (2561) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน อำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยส่งผ่านความผูกพันต่อชุมชน นั่นคือเมื่อเยาวชนได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จะมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมากขึ้น และส่งผลให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ข้อค้นพบครั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจในกลไกการส่งผลของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากผลการศึกษา พบว่า ระบบความสัมพันธ์ระหว่างทุนมนุษย์ที่เป็นผู้นำ แกนนาวายวชนรุ่นพี่ ในช่วงวัฒนธรรมและ ภายนอกช่วงวัฒนธรรม เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นระบบความสัมพันธ์ที่เป็นกลไกหนึ่งในการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ บทความวิชาการของ อรรถนันท์ คำยิ่ง และคณะ (2563) เรื่อง ทุนทางสังคมภายใต้การจัดการความรู้สู่ชุมชนของนักพัฒนากร ความตอนหนึ่งว่า ขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ของพัฒนากรในการพัฒนาทุนทางสังคมภายใต้การจัดการความรู้สู่ชุมชน คือ กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน ด้วยวิธีการสร้างความรู้ให้เพื่อนหรือสมาชิกได้รับรู้เป้าหมายที่สมาชิกในชุมชนจะนำไปใช้พึ่งพาอาศัยอย่างสภาพทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชน การนำทุนทางสังคมมาใช้เริ่มต้นด้วยการเจรจา รณรงค์โดยออกพบปะ ขอความร่วมมือ จัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดการทุนทางสังคม ภายใต้ความรู้ของชุมชน ใช้ทุนทางความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาทบทวนสร้างกิจกรรมสร้างเงินสร้างรายได้กลับเข้าสู่ชุมชนสร้างเครือข่าย สร้างการยอมรับและไว้วางใจ และสร้างผลงานให้เกิดการยอมรับผลงานของ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์

## ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ช่วงวัฒนธรรมไท-ญวน คนเมืองล้านนา ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อเสริมพลังในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเครือข่ายการจัดการความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยใช้การศึกษาเชิงลึก เพื่อนำไปสู่การต่อยอดให้เกิดการจัดการความรู้ที่มีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรท้องถิ่น ควรเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมด้านงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น และด้านการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง

## เอกสารอ้างอิง

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน*. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.

นิสรัตน์ หวานพะเอม, นวลละอ อ.แสงสุข, และนารินี แสงสุข. (2559). *การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพวนบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประพันธ์ นิกะระโทก. (2557). *ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่องค์กรชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนใน ภาค*

*ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เย็น ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย. (2548). *ธุรกิจอุตสาหกรรมเทศ*. สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดดูเคชั่น.

วนิดา ศิริรสกุล และวัชรินทร์ อินทรพรม. (2559). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม*

*กรณีศึกษาดำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 11 (1), 42-49.

อรรถนันท์ คำยิ่ง, พงพิทักษ์ณ ก้าวาจา, โชติบติรัฐ, และธำพรณ สุปัญญารัตน์. (2563). *ทุนทางสังคมภายใต้การจัดการความรู้สู่ชุมชนของนักพัฒนากร*. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5 (1), 169-180.

เอื้ออนุช ถนอมวงษ์, ทิพย์วัลย์ สุรินยา, งามลมัย ผิวเหลือง, นรุตม์ พรประสิทธิ์, และวิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์. (2561). *การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา*. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 23 (1), 115-126.

Adler, Paul S. & Kwon, Seok-Woo. (2002) Social Capital : Prospects for a New Concept. *Academy of Management Review*, 27(1), 17-40.